

Horvát és szerb sorkatonaság – A biztonsági dilemmán innen és túl

DR. LÁNGNÉ DR. PETRUSKA SZIDÓNIA

MKI Elemzés

A Magyar Külügyi Intézet rendszeres kiadványa.

Kiadó:

© Magyar Külügyi Intézet, 2026.

Szerző(k):

Dr. Lángné dr. Petruska Szidónia

Lektorálta:

Vass Ágnes

ISSN 2063–9244

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.KE-2026.04>

Korábbi kiadványainkat megtekintheti az [Intézet](#) weboldalán.

A borítókép forrása: Shutterstock

2026. április 9.

Dr. Lángné dr. Petruska Szidónia, vezető kutató, MKI

HORVÁT ÉS SZERB SORKATONASÁG – A BIZTONSÁGI DILEMMÁN INNEN ÉS TÚL

Napjainkban a kötelező sorkatonai szolgálat kérdése újra az európai biztonságpolitikai diskurzus középpontjába került, elsősorban az ukrajnai háború miatt. A Horvátországban már megvalósult, illetve Szerbiában előkészítés alatt álló intézkedések első pillantásra akár egy klasszikus biztonsági dilemma kibontakozásaként is értelmezhetők egy olyan régióban, ahol a közelmúlt tapasztalatai különösen érzékennyé teszik az egyes államok katonai intézkedéseinek kölcsönös értelmezését. A jelen tanulmány azonban amellettt érvel, hogy e folyamatok nem írhatók le egy egyszerű fegyverkezési verseny logikájával.

Ez a megállapítás azonban nem csökkenti a jelenség jelentőségét – éppen ellenkezőleg. A sorkatonaság újbóli napirendre kerülése a Nyugat-Balkánon olyan mélyebb átalakulások indikátora, amelyek túlmutatnak a hagyományos biztonsági dilemmán. Egyrészt rámutat arra, hogy a régió államai miként alkalmazkodnak egy tartósan bizonytalanabb nemzetközi környezethez, amelyet az orosz–ukrán háború, a NATO bővítése és a nagyhatalmi versengés új dinamikái alakítanak. Másrészt azt is jelzi, hogy a katonai kapacitásépítés egyre inkább belpolitikai és társadalmi funkciókat is betölt: a haderők létszámproblémáinak kezelése, a társadalmi mobilizációs képesség növelése, valamint a nemzeti kohézió erősítése egyaránt szerepet játszik a döntéshozatalban.

A tanulmány központi állítása tehát az, hogy a horvát és szerb sorkatonasággal kapcsolatos lépések nem egy egymásra reagáló fegyverkezési spirál részei, hanem párhuzamos, strukturális alkalmazkodási folyamatok. Éppen ezért a kérdés valódi tétje nem az, hogy kialakul-e fegyveres konfliktus a régióban, hanem az, hogy ezek az intézkedések miként alakítják át a Nyugat-Balkán biztonsági architektúráját, az állam és társadalom viszonyát a védelemhez, valamint a kisebbségi közösségek – így a magyarok – helyzetét egy változó nemzetközi környezetben.

Ebben az értelemben a sorkatonaság visszatérése nem pusztán katonai szakpolitikai kérdés, hanem egy szélesebb politikai és társadalmi átalakulás jele. A tanulmány ennek a komplex jelenségnek a feltárására vállalkozik,

különös tekintettel arra, hogy a látszólag párhuzamos lépések mögött milyen eltérő motivációk, strukturális kényszerek és stratégiai megfontolások húzódnak meg.

BEVEZETÉS

Napjainkban az európai országok jelentősen eltérő módokon biztosítják a védelmi feladatok ellátásához szükséges emberi erőforrásokat. Van, ahol teljesen professzionális (hivatásos és szerződéses) haderő működik, máshol önkéntes szolgálati formák egészítik ki ezt a rendszert, és olyan országok is vannak, ahol érvényben van a kötelező sorkatonai szolgálat (akár nemek vagy képességek szerinti szelektív behívással, illetve „lottó-szerű” kiválasztással). Egyes országokban – mint például Magyarországon – a kötelező sorkatonai szolgálat csak különleges jogrend idején lép életbe.¹ Fontos ugyanakkor különbséget tenni a hadkötelezettség és a kötelező sorkatonai szolgálat között: előbbi egy jogi-adminisztratív fogalom, amely nem feltétlenül vonja maga után az utóbbit, vagyis a tényleges behívást, kiképzést és szolgálatra kötelezést.²

A második világháborútól az 1990-es évekig az európai államok többségében a kötelező sorkatonai szolgálat képezte a haderőszervezés alapját, annak eltörlése vagy felfüggesztése a kétpólusú világrend megszűnését követően vált jellemzővé.³ A NATO – amelyhez napjainkra három nyugat-balkáni ország, valamint Horvátország is csatlakozott – nem követeli meg a tagjaitól, hogy egységes haderő-modellt alkalmazzanak.⁴ Az említett négy állam ugyanakkor mégis kivétel nélkül az önkéntes, professzionális modellre tért át, az ugyanis általában jobban képes illeszkedni a Szövetség működéséhez, ahol a hangsúly a képességek, az interoperabilitás és a gyors bevetethetőség biztosításán van. Természetesen a döntésben nagy szerepet játszott az is, hogy a térség konfliktusai nagyrészt nyugvópontra kerültek.

Az elmúlt néhány évben azonban – különösen az orosz–ukrán háború kitörését követően – több országban újra napirendre került a kötelező sorkatonai szolgálat kérdése.⁵

1 „How Ukraine's War Has Pushed the Return of Conscription Debates in Europe,” *EUNews*, 2026. január 12., <https://www.eunews.it/en/2026/01/12/how-ukraines-war-has-pushed-the-return-of-conscription-debates-in-europe/>.

2 Gócze István, „Hadjökötelezettség”, *Köszölgálati Online Lexikon*, <https://lexikon.uni-nke.hu/szocikk/hadjökötelezettség/>.

3 Bernd Riegert, „Ending Conscription,” *Deutsche Welle*, 2010. január 7., <https://www.dw.com/en/eu-nations-continue-to-phase-out-military-conscription/a-5749541>

4 Adam Caloud, „Types of Military Service Across NATO Member States,” *Defense Magazine*, 2025. április 26., <https://www.defensemagazine.com/article/types-of-military-service-across-nato-member-states>.

5 „France Introduces Voluntary Military Service: Which European Countries Have Conscription?,” *Firstpost*, 2025. november 28., <https://www.firstpost.com/explainers/france-introduces-voluntary-military-service-which-european-countries-have-conscription-13954684.html>.

Ezek egyike Horvátország, ahol 2026 januárjától ismét bevezették, és amelynek keleti szomszédja és egyben legjelentősebb regionális riválisa, Szerbia, hasonló lépésre készül.

Jelen tanulmány a kötelező sorkatonai szolgálat előzményeit és visszaállításának aktualitásait járja körül a Balkánon, különös tekintettel a fentebb említett két, Magyarországgal szomszédos volt jugoszláv tagállamra. Alig több mint három évtizeddel ezelőtt a horvát és a szerb nemzet még háborút viselt egymás ellen, ezért felmerül a kérdés, hogy a kötelező sorkatonai szolgálat visszaállítása növeli-e az újabb fegyveres konfliktusok kockázatát, illetve milyen mozgatórugók keresendők a folyamatok mögött.

Magyarország számára a téma különösen releváns, egyrészt – a Nyugat-Balkán földrajzi helyzetéből fakadóan – a regionális biztonságra gyakorolt lehetséges hatásai miatt, másrészt a határon túli magyar közösségek érintettsége okán.

JUGOSZLÁV, HORVÁT ÉS SZERB ELŐZMÉNYEK

Az ebben a fejezetben vázolt előzmények ismerete kulcsfontosságú ahhoz, hogy a kötelező sorkatonai szolgálat újra napirendre került modelljét ne csak a mai biztonsági körülmények, de a társadalmi megítélése szempontjából is értő módon vizsgálhassuk – különös tekintettel például a kisebbségek bevonásának érzékeny kérdéseire.

A Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság az 1974-es alkotmányában intézményesített „Teljes Nemzetvédelem” koncepció keretében – amelyet az ország geopolitikai helyzete, el nem kötelezett külpolitikája indokolt – minden jugoszláv állampolgárt integrált az államszövetség külső támadásokkal szembeni védelmébe. A védelmi rendszer központi eleme a 45 000–70 000 hivatásos tagból, valamint 110 000–135 000 sorkatonából álló Jugoszláv Néphadsereg (Jugoslavenska narodna armija – JNA) volt, emellett létrehozták a részben tagköztársasági irányítás alá rendelt Területvédelmi Erőket. Utóbbiaknak minden tagköztársaságban volt bázisuk, tagjai pedig egykori sorkatonák voltak, akik rendszeres továbbképzésben részesültek.⁶ Minden egészséges, 18 és 27 év közötti férfinak egytől három évig terjedő időtartamban sorkatonai szolgálatot kellett

6 Juhász József, „Felbomlott? Szétverték? Elbukott? Paradigmák, viták, narratívák Jugoszlávia dezintegrációjának historiográfiájában”, Akadémiai Doktori Értekezés, 2019. https://real-d.mtak.hu/1204/7/dc_1602_18_doktori_mu.pdf.

teljesítenie egészen 1991-ig – gyakran egy másik jugoszláv tagköztársaságban található laktanyában,⁷ aminek nyilvánvaló célja volt a jugoszláv identitás erősítése is.

A JNA vezetése a Jugoszlávia széthullása előtti években egyre inkább a szerb politikai döntéshozók céljaihoz igazodott, majd a későbbi délszláv háborúk során is a szerb érdekeket szolgálta.⁸ Az államszövetségből kivált tagköztársaságokban ugyanakkor a Területvédelmi Erők „etnikai alapon szétestek”, és a helyi kisebbségek kiszorulásával nemzeti hadseregek jöttek létre, a korábbi közös katonai rendszer ezzel megszűnt.⁹ A sorkatonaság azonban az 1990-es évek háborúi során is meghatározó szerepet játszott a katonai mozgósításban.¹⁰

A mai Horvátország első hivatalos fegyveres katonai alakulatát 1991-ben, röviddel a függetlenségről szóló népszavazást követően állították fel, és a Horvát Nemzeti Gárda nevet viselte. Ebből nőtt ki a későbbi nemzeti haderő, amelynek a hivatalos neve 1991 novemberétől a Horvát Köztársaság Fegyveres Erői.¹¹ Zágráb a sorkatonai szolgálatot 2008-ig tartotta érvényben, amikor a NATO-kompatibilis erőre való áttérés részeként a hadsereg professzionális átalakítása mellett döntött. Horvátország 2009. április 1. óta a Szövetség tagja. A horvát haderő aktív állománya 2025-ben közel 17 000 fő körül alakult, emellett körülbelül 21 000 fő tartalékkal rendelkezett.¹²

Az orosz–ukrán háború kitörése óta Horvátország a nyugati szövetségeseihez igazodva fokozott fegyverkezésbe és katonai felkészülésbe kezdett. A kormány és védelmi vezetők ennek keretében már 2024-ben elkezdték vizsgálni a kötelező katonai szolgálat visszaállításának lehetőségét, amiről a horvát parlament végül 2025 októberében hozott döntést.¹³ Az egészségügyi vizsgálatok 2026

7 Sven Milekic, „Yugoslav Army’s Memory Burns Bright Among Ex-Conscripts“, *Balkaninsight*, 2017. szeptember 11., <https://balkaninsight.com/2017/09/11/jna-still-popular-among-ex-yugoslavs-09-08-2017>.

8 Davor Marijan, „The Role of the Yugoslav People’s Army (JNA) in the Aggression Against the Republic of Croatia During 1990-1992“, *Časopis za suvremenu povijest*, 33, 2. sz. (2001): 289–319., <https://hrcak.srce.hr/clanak/306087>.

9 Juhász, „Felbomlott? Szétverték? Elbukott?..”

10 Alfred Marleku, „The Return of Conscription? Western Balkan Defence Policies in the Wake of Russia’s Invasion of Ukraine“, *Defense & Security Analysis*, 41, 3. sz. (2025): 325–342., DOI: 10.1080/14751798.2025.2590912

11 „A 29-year History of the Croatian Army“, *Hrvatski Vojnik*, 2020. június 9., <https://hrvatski-vojniki.hr/a-29-year-history-of-the-croatian-army/>.

12 „The Military Balance 2025: The Annual Assessment of Global Military Capabilities and Defence Economics“, The International Institute for Strategic Studies (2025): 77., ISBN 9781041049678

13 „NN 136/2025 (5.11.2025.), Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o službi u oružanim snagama Republike Hrvatske [A Horvát Köztársaság fegyveres erőiben való szolgálatról szóló törvény módosításáról és kiegészítéséről szóló törvény]“, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2025_11_136_2025.html; „NN 136/2025 (5.11.2025.), Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obrani [A honvédelemről szóló törvény módosításáról és kiegészítéséről szóló törvény]“, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2025_11_136_2025.html.

januárjában kezdődtek meg; az első bevonulók katonai kiképzése 2026. március 9-én vette kezdetét.

A JNA alapjain szerveződött haderő 1992-től 2003-ig (a „Kis-Jugoszlávia” fennállása idején) a Jugoszláv Hadsereg, majd 2003-tól 2006-ig a Szerbia és Montenegró Hadserege nevet viselte. Montenegró kiválása óta Szerbia haderejét hivatalosan Szerb Hadseregnek hívják.¹⁴ A szerb vezetés 2007 végén deklarálta az ország katonai semlegességét. Parlamenti határozat rögzíti, hogy Szerbia nem tervezi a csatlakozást semmilyen katonai tömbhöz, ugyanakkor a Békapartnerség fenntartásával kapcsolódik a NATO-hoz.¹⁵ A kötelező sorkatonai szolgálatot Szerbia a régió utolsó országaként, 2011-ben függesztette fel, egy kisebb (tervezetten 36 000 fős), de ütőképesebb, professzionális haderőre történő áttéréskor.¹⁶ A tartalékos rendszert ugyanakkor névlegesen tovább működtette, ami azonban az idő előrehaladtával egyre fenntarthatatlanabbá vált, az alulfinanszírozottsága és az érintettek életkorának növekedése miatt.¹⁷ A Szerb Haderő aktív állománya 2025-ös adatok szerint körülbelül 28 000 főt tett ki, emellett – papíron – több mint 50 000 fő tartalékkal rendelkezett.¹⁸

Szerbiában 2018 óta többször felmerült lehetőségként a sorkatonai szolgálat felfüggesztésének visszavonása,¹⁹ amelyről a tárgyalások végül 2024 elejétől kezdődtek meg intenzívebben a katonai és a politikai vezetés részéről.²⁰ Aleksandar Vučić szerb elnök 2024 szeptemberében aláírta az erről szóló javaslatot, a parlamenti jóváhagyás azonban még várat magára. Bár régebben korábbi időpontokat kommunikáltak, jelenleg a legvalószínűbb kezdési időpont 2026 decembere vagy 2027 márciusa.²¹

14 „Istorijat Vojske Srbije [A Szerb Hadsereg Története],” *Vojska Srbije*, hozzáférés: 2026. január 25., https://www.vs.rs/sr_lat/istorijat-vojske-srbije.

15 „Is It Possible to be Outside of Military Alliances in the 21st Century?,” *Vijesti*, 2025. december 12., <https://en.vijesti.me/bbc/787205/moze-li-se-21-vijeku-biti-izvan-vojnih-saveza>.

16 „Serbia Armed Forces Formally Abolished Conscription in 2011 Modernise Military Capabilities,” *Army Recognition*, 2011. január 7., <https://www.armyrecognition.com/archives/archives-land-defense/2011/serbia-8-january-2011-news-uk>.

17 Malreku, „The Return of Conscription?...”

18 „The Military Balance 2025: The Annual Assessment of Global Military Capabilities and Defence Economics, The International Institute for Strategic Studies (2025): 129., ISBN 9781041049678.

19 „President Vučić: Re-introduction of Mandatory Military Service for Men is Being Considered,” *Ministry of Defence, Republic of Serbia*, 2018. augusztus 11., <https://www.mod.gov.rs/eng/12927/predsednik-vucic-razmatra-se-vracanje-obaveze-vojnog-roka-za-muskarce-12927>.

20 „Serbian Military Asks President Vucic to Reinstate Conscription,” *NI*, 2024. január 4., <https://ninfo.ba/english/news/serbian-military-asks-president-vucic-to-reinstate-conscription/>.

21 „Vučić: Služenje obaveznog vojnog roka u Srbiji od decembra ove ili marta iduće godine [Vučić: A kötelező sorkatonai szolgálat Szerbiában ez év decembertől vagy jövő év márciusától lép életbe],” *Fena/Faktor*, 2026. január 29., <https://faktor.ba/svijet/svijet/vucic-sluzenje-obaveznog-vojnog-roka-u-srbiji-od-decembra-ove-ili-marta-iduce-godine/243556>.

A SORKATONAI SZOLGÁLAT VISSZAÁLLÍTÁSA HORVÁTORSZÁGBAN ÉS SZERBIÁBAN

A kötelező sorkatonai szolgálat újbóli bevezetése Zágráb²² és Belgrád kommunikációjában elsősorban egyaránt a megváltozott biztonsági környezetre adott kormányzati válaszként jelenik meg. Mindkét ország vezetése a védelmi felkészültség javításával és a jövőbeni kihívások kezelésére való felkészüléssel indokolja a lépést. A szerb vezetés kiemelte ugyanakkor azt a járulékos előnyt is, hogy a katonai kiképzés erősítheti a fiatalok felelősségérzetét, hazafias elkötelezettségét is.²³ Más értékelések szerint a fő motiváció a haderő súlyos létszámhiányának kezelése lehet.²⁴

Horvátországban a reform 2026 januárjától lépett hatályba. Az új rendszer rövid, kéthónapos alapkiképzésre épül, a kiképzési kapacitások éves szinten korlátozott létszám befogadására alkalmasak.²⁵ A jogszabályi keretek megteremtése mellett Zágráb új stratégiai dokumentumokat fogadott el (Védelmi Stratégia²⁶ és a Hosszú Távú Fejlesztési Terv²⁷), forrásokat különített el a védelmi költségvetésben, és kijelölte az alapkiképzés helyszíneit.²⁸ A bevonulók pénzbeli juttatásban részesülnek, a polgári szolgálat lehetősége is biztosított, de hosszabb időtartammal.²⁹ Nagy hangsúlyt fektettek a lakosság tájékoztatására is.

A döntést Horvátországban széles parlamenti támogatás övezte és a közvélemény-kutatások is többségi támogatottságot jeleztek.³⁰ Kritika elsősorban baloldali-zöld és liberális politikai erők részéről fogalmazódott meg, amelyek

22 Janis Fahrlander, „Kroatien kehrt zur Wehrpflicht zurück [Horvátország visszaállítja a hadkötelezettséget],” *SRF*, 2026. január 5., <https://www.srf.ch/news/international/aufruestung-auf-dem-balkan-kroatien-kehrt-zur-wehrpflicht-zurueck>.

23 Emil Goranov, „Serbia: Possible Mandatory Military Service,” *The Western Balkans*, 2026. február 2., <https://thewesternbalkans.com/serbia-possible-mandatory-military-service/>.

24 Predrag Petrović, „Serbian Government's Failures Lie Behind Return to Mandatory Military Service,” *Balkaninsight*, 2024. szeptember 18., <https://balkaninsight.com/2024/09/18/serbian-governments-failures-lie-behind-return-to-mandatory-military-service/>.

25 „Croatia Introduces Mandatory Military Service,” *Ministry of Defence, Republic of Croatia*, 2025. október 24., <https://www.morh.hr/en/croatia-introduces-mandatory-military-service/>.

26 „Strategija obrane Republike Hrvatske [A Horvát Köztársaság védelmi stratégiája],” https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2025_07_104_1433.html.

27 „Dugoročni plan razvoja Oružanih snaga Republike Hrvatske 2025. – 2036. [A Horvát Köztársaság fegyveres erőinek hosszú távú fejlesztési terve 2025–2036.],” https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2025_07_104_1434.html.

28 „Minister Anušić Presents Defence Budget: €1.6 Billion for Modernisation and Improved Service Conditions,” *Ministry of Defence, Republic of Croatia*, 2025. november 20., <https://www.morh.hr/en/minister-anusic-presents-defence-budget-e1-6-billion-for-modernisation-and-improved-service-conditions/>.

29 „A horvát parlament megszavazta a kötelező sorkatonai szolgálat visszaállítását,” *Dehir*, 2025. október 24., <https://dehir.hu/vilag/a-horvat-parlament-megszavazta-a-kotelezo-sorkatonai-szolgalat-visszaallitast/2025/10/24>.

30 „Nulti Kvadrant 2025: Sixth Zero Quadrant Survey,” *VAL Group*, 2025., <https://valgrupa.hr/wp-content/uploads/sites/74/2025/11/Nulti-kvadrant-ENG-2025.pdf>.

a társadalom militarizálódásának veszélyére,³¹ illetve a polgári szolgálatot választókra nézve hátrányos feltételekre hívták fel a figyelmet.³²

A sorkötelezettség kérdése etnikai dimenzióval is bír: Horvátország esetében a Bosznia-Hercegovinában élő, javarészt kettős állampolgársággal rendelkező horvátok esetében vetett fel kérdéseket.³³ Zágráb mára tisztázta, hogy esetükben nem kényszerítik ki a bevonulást és nem indítanak eljárást a szolgálat elmulasztása miatt, tekintettel arra, hogy a Bosznia-Hercegovinában hatályos jogszabályok szerint az ott élők nem vehetnek részt külföldi katonai kiképzésen.³⁴ Szerbiában a sorkatonai szolgálat visszaállításának terve előkészítés alatt áll, a végrehajtás parlamenti jóváhagyáshoz kötött. Aleksandar Vučić elnök 2026 január végén egy nyilatkozatában kijelentette, hogy Belgrád „nagyon aggódik a Szerbia elleni katonai szövetségek kialakulása miatt a környezetében”, a szerb haderő kapacitásainak növelése ezen „potenciális agresszorok” elrettentését is szolgálja.³⁵ Ezzel – bár nem részletezte – minden bizonnyal a Horvátország, Albánia és Koszovó által 2025 márciusában aláírt védelmi együttműködési megállapodásra célzott, amelynek céljaként az érintettek ugyanakkor mindössze a katonai képességek összehangolását, a kiképzési és doktrinális együttműködés elmélyítését és a közös biztonsági kihívásokra adandó összehangolt válaszok kidolgozását nevezték meg.³⁶ (Az államoknak általánosságban valóban szuverén joga van két- vagy többoldalú védelmi együttműködések kialakítására, amennyiben ezek nem sértik a fennálló nemzetközi kötelezettségeiket. E három ország például jelentős előnyökre – kedvezőbb árra és szállítási határidőre – tehet szert, ha összehangolja egyes védelmi célú beszerzéseit. A szerb retorika hátterében ez alkalommal is leginkább a Koszovó-kérdés keresendő, nevezetesen, hogy Belgrád

31 Mirna Puklin Učelić, Nikol Zagorac és Sandra Bartolovic, „Parliament: Military Conscription Supported by Everyone Except Možemo!, Centar and GLAS,” *Portal.hr*, 2025 július 14., <https://www.portal.hr/en/novosti/hr/96541-sabor-vojni-rok-podrzali-svi-osim-mozemo-centra-i-glas-a>.

32 „A horvát parlament megszavazta a kötelező sorkatonai szolgálat visszaállítását,” *Dehir*, 2025. október 24., <https://dehir.hu/vilag/a-horvat-parlament-megszavazta-a-kotelezo-sorkatonai-szolgalat-visszaallitasa/2025/10/24>.

33 Zvonimir Stopić, „The Cornerstone of Relations Between Croatia and Bosnia and Herzegovina: Bosnia and Herzegovina's Croats,” *Weekly Briefing* 38, 4. sz. (2021): 1–4., https://china-cee.eu/wp-content/uploads/2021/04/2021er03_Bosnia-Herzegovina.pdf.

34 „MOD: No Criminal Prosecution for Young Men From BiH Who Do Not Serve in the Croatian Army,” *SarajevoTimes*, 2025. november 4., <https://sarajevotimes.com/mod-no-criminal-prosecution-for-young-men-from-bih-who-do-not-serve-in-the-croatian-army/>.

35 „Vucic: We are Very Concerned over Regional Military Alliances Formed Against Serbia,” *Tanjug*, 2026. január 29., <https://www.tanjug.rs/english/politics/226210/vucic-we-are-very-concerned-over-regional-military-alliances-formed-against-serbia/ve>.

36 „Albania, Croatia, and Kosovo Sign Joint Declaration on Defense Cooperation,” *Republic of Albania Ministry of Defence*, 2025. március 22., <https://www.mod.gov.al/eng/newsroom/1805-albania-croatia-and-kosovo-sign-joint-declaration-on-defence-cooperation>.

számára elfogadhatatlan minden olyan formáció, amelyben az általa Szerbia déli tartományának tekintett, vitatott nemzetközi elismertségű állam önálló országgént vesz részt.)

A tervek szerint Szerbiában a kiképzés 75 napig tartana, laktanyai és terepi szakaszból állna. Évente 20 000 újonc bevonásával számolnak, négy turnusban. Lelkiismereti okokból itt is lehetőség lenne alternatív, fegyvertelen (polgári) szolgálat választására, hosszabb időtartammal. A kormány többéves költségvetési forrást különített el a programra,³⁷ valamint infrastrukturális fejlesztésekről és felszerelés-beszerzésekről is beszámolt.³⁸ A társadalmi támogatottság kérdésében eltérő adatok láttak napvilágot: kormányzati források 75%-os támogatottságot emlegetnek,³⁹ ám 2022-es felmérések szerint a fiataloknak mindössze 44%-a támogatta a sorkatonai szolgálatot.⁴⁰ Ez felveti annak lehetőségét, hogy a döntéshozók a több mint egy éve tartó, a „diákok” által kezdeményezett rendszerellenes tüntetések kontextusában a sorkatonai szolgálat visszaállításnak társadalmi-belpolitikai következményeit is mérlegelik. A fiatal generáció további mobilizálódásának kockázata érdemi szempont lehet a döntés időzítésének megválasztásakor, egyben magyarázatul szolgálhat a többszöri elhalasztására.

Szerbia esetében a kettős állampolgárok helyzete – különösen a vajdasági magyar közösség érintettsége miatt – kiemelt figyelmet kapott. A kérdésben a Vajdasági Magyarok Szövetsége egyeztetést sürgetett a vezető kormánypárttal, ugyanis tart attól, hogy a kötelező sorkatonai szolgálat visszaállítása erősítheti a kettős állampolgársággal rendelkező fiatal férfiak elvándorlását.⁴¹ Ehhez elvi támogatást nyújthat az Európa Tanács Állampolgársági Egyezménye (ETS No. 166),⁴² amely szerint a ratifikáló államok kettős állampolgárai csak egy állam irányába kötelesek katonai szolgálatot teljesíteni. Ez alapot nyújthat ahhoz, hogy ha az

37 „Serbia to Restore Compulsory Military Service after 14 Years,” *Millet News*, 2025. december 31., <https://www.milletnews.com/balkans/serbia-to-restore-compulsory-military-service-after-14-years>.

38 „Gašić: Minden készen áll a kötelező sorkatonai szolgálat visszaállítására Szerbiában,” *Hét Nap*, 2026. január 3., <https://hetnap.rs/cikk/Gasic-Minden-keszen-all-a-kotelezo-sorkatonai-szolgalat-visszaallitasara-Szerbiaban-56417.html>.

39 Miloš Miljković, „Return of Regular Military Service: Between the Military and Politics,” *NIN*, 2025. december 8., <https://www.nin.rs/english/news/97044/return-of-mandatory-military-service-between-the-military-and-politics>.

40 Snezana Rakic, „44% of Young People in Serbia Support Conscription,” *Serbian Monitor*, 2022. július 14., <https://www.serbianmonitor.com/en/44-of-young-people-in-serbia-support-conscription/>.

41 „Mi lesz a kettős állampolgárokkal? Dr. Pásztor Bálint: A sorkatonai szolgálat a magyarokat otthonuk elhagyására ösztönözheti,” *Magyar Szó*, 2024. november 5., <https://www.magyarszo.rs/kozelet/belfold/a.317580/Mi-lesz-a-kettos-allampolgarokkal>.

42 „Explanatory Report to the European Convention on Nationality, Council of Europa,” *European Treaty Series* – No. 166, 1997., <https://rm.coe.int/16800ccde7>.

egyik országban nincs kötelező sorkatonai szolgálat, a másik állam se hívja be az érintetteket. A tényleges mentesítés azonban nem automatikus, hanem az adott államok között létrejött kétoldalú megállapodások alapján történhet. (A hivatkozott egyezményt Magyarország 2001-ben ratifikálta, Szerbia azonban nem szerepel az aláíró államok listáján.⁴³⁾

BIZTONSÁGI DILEMMA? FEGYVERKEZÉSI VERSENY?

Egyes szakértők rámutatnak arra, hogy míg Horvátország esetében a kötelező sorkatonai szolgálat visszaállítása egy előre tervezett, jól előkészített védelmi program része,⁴⁴ Szerbia elhatározása mindent egybevetve sokkal inkább rögtönzött jellegűnek tűnik, részben Zágráb döntésére adott reakcióként értékelhető.⁴⁵ Ez a fejezet arra a kérdésre keresi a választ, hogy Magyarország déli szomszédainak a sorkatonaság visszaállítása irányába tett lépéseit érdemes-e a biztonsági dilemma keretrendszerében szemlélni, illetve beszélhetünk-e Horvátország és Szerbia esetében fegyverkezési versenyről.

A nemzetközi kapcsolatok tudományterületen a biztonsági dilemma fogalma alatt azt a helyzetet értik, amikor egy állam – magát fenyegetve érezvén – a biztonságának növelése érdekében fejleszteni kezdi a katonai képességeit, illetve fegyverkezni kezd, amit a körülötte lévő államok fenyegetésként értékelnek és hasonló lépéseket tesznek a saját biztonságuk növelése érdekében. Ez kölcsönös fegyverkezési spirálhoz vezet, amely végső soron nem növeli érdemben a biztonságot, csupán egy új egyensúlyhoz, egy magasabb fegyverkezési szinthez vezet.⁴⁶

Horvátország és Szerbia esetében a kérdést a sorkatonai szolgálatra szűkítve szembetűnő hasonlóságok mutatkoznak a lépésről folytatott belpolitikai diskurzusok felerősödése – és (várhatóan) az érdemi döntések időzítése, de például a kiképzés tervezett hossza között is. A két ország közötti kapcsolatok permanensen feszült jellegére is tekintettel, mindez első látásra alátámasztani tűnhet az előbbieket.

43 Council of Europe, „Chart of Signatures and Ratifications of Treaty 166,” <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=166>.

44 Paulina Wankiewicz-Kloczko, „Short Conscriptation Period, Big Ambitions: Croatia Reinstates Compulsory Military Service,” *Ośrodek Studiów Wschodnich*, 2025. november 5., <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2025-11-05/short-conscription-period-big-ambitions-croatia-reinstates>.

45 Amir Heric, „Croatia and Serbia Jumpstart a New Arms Race in the Balkans,” *The New Federalist*, 2024. október 17., <https://www.thenewfederalist.eu/croatia-and-serbia-jumpstart-a-new-arms-race-in-the-balkans?lang=fr>.

46 Gazdag Ferenc és Remek Éva, *A biztonsági tanulmányok alapjai* (Dialog Campus, 2018.), 15–16., ISBN: 978-615-5845-871.

Érdemes ugyanakkor onnan megközelíteni a kérdést, hogy a katonai képességek jelenleg folyamatban lévő növelését mindkét esetben egy bilaterális kérdéseken jóval túlmutató tényező, a globális geopolitikai változások (különösen a NATO keleti bővítése és az orosz–ukrán háború kitörése) indukálták.

Ugyancsak releváns tényező a két ország katonai szövetségek szempontjából alapvetően eltérő helyzete, ami nagyon valószínűtlenné teszi egy hagyományos fegyveres konfliktus esetleges jövőbeni kialakulását közöttük. Horvátország az Európai Unió és a NATO tagállama, ennek megfelelően védelmi politikája elsősorban a Szövetségen belüli kötelezettségek teljesítésére, valamint kríziskezelési képességének növelésére fókuszál. Szerbia lépéseit ezzel szemben a katonai semlegességének, illetve többvektoros külpolitikájának fenntartása határozzák meg. Az ország mára egyfajta szigetként van jelen a NATO-tagállamok – illetve nemzetközi békefenntartó erőknél helyet adó nyugat-balkáni államok – között (Belgrád szemszögéből tekintve Szerbiát „bekerítette a NATO”). Bármely szomszédos állammal kibontakozó nyílt fegyveres konfliktus esetén tehát a Szerb Haderó a NATO csapataival találna szemben magát, emiatt egy ilyen szcenárió bekövetkezésének esélye valószínűtlen.⁴⁷

A francia Rafale vadászpilóta gépek beszerzése Horvátország és Szerbia által hasonlóképp jó példa arra, hogy a két ország esetében nem fegyverkezési verseny, hanem eltérő, komplex stratégiai megfontolások vezethettek hasonló lépésekhez, párhuzamos modernizációhoz. Horvátország 2024-2025-ben a korábbi szovjet-eredetű MiG-21-es flottáját cserélte korszerű, NATO-kompatibilis francia harci repülőgépekre (amely döntésben egyebek mellett Andrej Plenković miniszterelnök francia-irányultsága is szerepet játszhatott). Így 2026-ban Horvátország már önállóan is képes a légtérét ellenőrzés alatt tartani (korábban ezt szövetséges országok, köztük Magyarország biztosították) és a NATO integrált légvédelmi rendszerében részt venni.⁴⁸ Szerbia és Franciaország 2024-ben írta alá a Rafale vadászpilóta gépek beszerzéséről szóló szerződést. Szerbia esetében egyrészt technológiai ugrást jelent a szovjet-orosz MiG-29-esek lecserélése a modern francia vadászpilóta gépekre, másrészt ez egy újabb kapocs Szerbia és Franciaország, illetve az EU között – ami politikai-diplomáciai jelzésként

47 Heric, „Croatia and Serbia...”

48 Marcel van Leeuwen, „Croatia Achieves Full Air Sovereignty as Advanced Rafale Fighter Jets Begin Independent NATO Air Policing Missions,” *Aviation News*, 2026. január 20., <https://aviationnews.eu/news/2026/01/croatia-achieves-full-air-sovereignty-as-advanced-rafale-fighter-jets-begin-independent-nato-air-policing-missions/>.

is értelmezhető.⁴⁹ A cél ebben az esetben egy független, modern légierő kialakítása. A Horvátországgal szembeni fegyverkezési verseny elméletét az is gyengíti, hogy a szerb vadászpilóták fegyverkezési versenyében várhatóan jelentősen eltér majd a horvát Rafaleokétól.⁵⁰

Ami a horvát–albán–koszovói védelmi paktumot illeti, a szerb reakciók – egy részről az, hogy a dokumentum aláírását követően, 2025 tavaszán Belgrád és Budapest is tovább mélyítette a stratégiai együttműködését a védelmi területen,⁵¹ más részről az, hogy Vučić elnök 2026 januárjában szerb szempontból „potenciális agresszorokként” említette a három nyugat-balkáni országot és részben elrettentésükkel indokolta a szerb haderő kapacitásainak folyamatos növelését – szintén egyfajta fegyverkezési versenyt sejtetnek. A háromoldalú paktum aláírása ugyanakkor a résztvevő országok pozícióiból könnyen magyarázható, illetve „védehető” stratégiai érdekeikre hivatkozva. Eszerint Albánia és Horvátország a NATO tagállamaiként a szövetségi szándék mentén kívánják erősíteni regionális szerepvállalásukat, míg Koszovó esetében az interoperabilitás fejlesztése a NATO-integrációs törekvései támogatását is szolgálja. (A korábban említettek szerint a háttérben valóban meghúzódhatnak például a méretgazdaságossággal kapcsolatos okok.) A 2026-ban tervezett közös gyakorlat⁵² így a katonai jelentősége mellett egyben politikai üzenet is: a résztvevők a Nyugat-Balkán biztonsági architektúrájában aktív, kezdeményező szereplőként kívánnak megjelenni – ami ugyanakkor nem egyenlő a fegyverkezési versennyel.

Mindez természetesen nem jelenti azt, hogy a paktum aláírói ne próbálnák a lehetőséget kihasználni arra, hogy nehéz helyzetet teremtsenek Szerbia számára. Valójában ezt a célt szolgálhatta az albán védelmi miniszter 2026 január végén tett azon kijelentése, hogy – állítása szerint – Szerbiát is meghívták az együttműködésbe, ám Belgrád nem reagált.⁵³ Ez az állítólagos diplomáciai

49 „Croatian minister: No Arms Race with Serbia - Croatia Stronger, NATO Member,” *NI*, 2024. április 8., <https://n1info.rs/english/news/croatian-minister-no-arms-race-with-serbia-croatia-stronger-nato-member/>.

50 „Plenković: The Rafales Purchased by Serbia Are Not at the Same Level of Equipment as Those NATO Has,” *Vijesti*, 2025. december 12., <https://en.vijesti.me/svijet/balkan/787207/plenkovic-rafali-koje-nabavlja-srbija-nisu-na-nivou-opremljenosti-kao-oni-koje-ima-nato>.

51 „Agreement signed with Hungary in Field of Defence,” *The Government of the Republic of Serbia*, 2025. április 1., <https://www.srbija.gov.rs/vest/en/246190/agreement-signed-with-hungary-in-field-of-defence>.

52 „Hrvatska će zajedno s Albanijom i Kosovom prvi puta održati zajedničku vojnu vježbu [Horvátország először tart közös hadgyakorlatot Albániával és Koszovóval],” *Index.hr*, 2026. február 11., https://www.index.hr/vijesti/clanak/hrvatska-ce-zajedno-s-albanijom-i-kosovom-prvi-puta-odrzati-zajednicku-voynu-vjezbu/2759790.aspx?index_ref=rubrika_vijesti_regija_ostalo_d_1&utm.

53 „Kosovo, Albania and Croatia Will Hold their First Joint Military Exercise,” *Koha*, 2026. február 11., <https://www.koha.net/en/arberi/kosova-shqiperia-dhe-kroacia-do-ta-zhvillojne-stervitjen-e-pare-te-perbashket-ushtarake>.

gesztus a kezdeményezést inkluzív, nem konfrontatív keretbe helyezi, megkérdőjelezve a „Szerbia-ellenes blokk” narratíváját. Nyilvánvaló ugyanakkor, hogy Belgrád számára elfogadhatatlan bármilyen olyan formátum, amelyben Koszovót legitim állami szereplőként kezelik. Az elutasítás vagy a válasz hiánya így Szerbiát a regionális együttműködést akadályozó szereplőként pozicionálja, miközben Albánia és Horvátország a párbeszédre nyitott félként jelenik meg. (A meghívást tényét Belgrád máig se meg nem erősítette, se nem cáfolta.)

2026 márciusában jelentős figyelmet kapott, hogy Szerbia kínai, CM-400AKG típusú, fejlett levegő–föld rakétákat állított rendszerbe, amit a szerb elnök Albánia, Horvátország és Koszovó lehetséges támadásával indokolt. A beszerzés ugyanakkor ezzel együtt sem értékelhető „háborús előkészületként”, elsődlegesen nyilvánvalóan a regionális katonai presztízs növelését és az elretentés erősítését szolgálta. Emellett alkalmas volt arra is, hogy a belpolitikai szinten a kormányzat erőt demonstráljon, a modern hadsereg képét hangsúlyozza. A kínai rakéták melletti döntés ugyanakkor a nagyhatalmak közötti egyensúlyozás eszközeként is értelmezhető. A NATO-tag Horvátország és Albánia retorikai szinten ugyan reagált,⁵⁴ de nem adott közvetlen „fegyverkezési választ”. Bár Koszovó részéről erősebb politikai reakciók jelentek meg⁵⁵ és a haderő nagy erőkkkel történő fejlesztése is napirenden van, ám az ország biztonsága ebben az esetben is döntően a NATO-tól (a KFOR misszió jelenlététől) függ.

KÖVETKEZTETÉSEK

A kötelező sorkatonai szolgálat visszaállítása Horvátországban és az erre vonatkozó szerbiai tervek nem értékelhetők egy klasszikus fegyverkezési verseny részeként – bár déli szomszédaink katonai döntéseinek hátterében általában a kölcsönös bizalmatlanság is kétségkívül szerepet játszik. A két ország egyes intézkedései időben ugyan több esetben egybeesnek, ám nem egymás katonai kapacitásainak közvetlen ellensúlyozásáról, sokkal inkább a – például a NATO keleti bővítéséből és az elhúzódó orosz–ukrán háborúból fakadó – globális geopolitikai bizonytalanságra adott, párhuzamos állami kapacitásépítési reakciókról van szó. E lépések „kifelé” a szuverenitás demonstrálását és a regionális

54 Somogyi Nóra, „Szerbia szuperszonikus ballisztikus rakétákat vásárolt, Belgrád több ország támadásától tart,” *Index*, 2026. március 13., <https://index.hu/kulfold/2026/03/13/szerbia-kina-ballisztikus-raketa-vasarlas-aleksandar-vucscs-andrej-plenkovics-horvatorszag-nato/>.

55 Szabó Gyula, „Kínai szuperszonikus rakétákat telepítettek Magyarország mellé, a szerbek szerint háború készül,” *Index*, 2026. március 17., <https://index.hu/kulfold/2026/03/17/szerbia-koszovo-fegyverkezes-hadseg-balkan/>.

státusz erősítését szolgálják, míg „befelé” a haderők tartós létszámhiányának kezelését, illetve a társadalmi mobilizációs potenciál növelését célozhatják. Ezzel együtt, az egymásra „rímelő” döntések retorikai szinten – belpolitikai haszon-szerzés céljából – természetesen erősíthetik a versengés narratíváját.

Mindez nem jelenti azonban azt, hogy a jelenség biztonságpolitikai szempontból jelentéktelen lenne. Éppen ellenkezőleg: a sorkatonai szolgálat újbóli napirendre kerülése a Nyugat-Balkánon jól illusztrálja a régió államainak alkalmazkodását egy bizonytalanabb nemzetközi környezethez, és egyben rámutat arra is, hogy a térségben a katonai kapacitásépítés egyszerre szolgál külső és belpolitikai célokat. A rövid időtartamú alapkiképzés bevezetése vagy tervezése egyrészt a tartalékos rendszerek újjáélesztését, másrészt a társadalom és a hadsereg közötti kapcsolatok megerősítését célozza. Az első horvátországi tapasztalatok megerősítik, hogy az időben közeli háborús tapasztalatok (a sorkötelezettek szüleinek-nagyszüleinek saját élményei) sokkal elfogadottabbá teszik a sorkatonai szolgálat újraindítását, mint ahogy ez más, eltérő múltú társadalmakban alakulna. Horvátországban az első 800 fő bevonuló több mint felét önkéntesek tették ki, míg lelkiismereti okokból mindössze 10 fő választotta a fegyvertelen (polgári) szolgálatot⁵⁶ – ami nagyon alacsony arány.

A két-három hónapos alapkiképzések hatékonyságát illetően megoszlanak a vélemények, ám egyes elemzők szerint a modern, intenzív kiképzési módszerek – megfelelő szervezeti és technikai háttér mellett – képesek lehetnek felkészíteni a behívott fiatalokat nemcsak a humanitárius vagy katasztrófavédelmi beavatkozást igénylő helyzetek kezelésére, hanem egy hirtelen előálló hagyományos katonai konfliktusra is.⁵⁷ Mindez egy rugalmasabb, hibrid haderőmodell kialakításának irányába mutat, amelyben a professzionális erőket korlátozott méretű, de gyorsan mozgósítható tartalék egészíti ki.

A Nyugat-Balkán biztonsági architektúrájában mindazonáltal jelenleg nem az államközi fegyveres konfliktusok lehetősége jelenti az elsődleges kockázatot,⁵⁸ hanem a közelmúltbeli történelemből fakadó, napjainkban is fennálló etnikai feszültségek, egyes államok belpolitikai instabilitása, illetve a globális geopolitikai versengés regionális leképeződése (ami egyes külföldi aktorok befolyásának

56 „Croatia's new basic military training: 800 recruits, 82 women, 10 opt for civilian service,” *CroatiaWeek*, 2026. március 3., <https://www.croatiaweek.com/croatia-basic-military-training-800-recruits-2026/>.

57 Szabó S. Gergő, „Kaiser Ferenc a sorkatonaságról: nem ördögtől való dolog, számos előnye van”, *InfoRádió*, 2026. január 14., <https://infostart.hu/kulfold/2026/01/14/kaiser-ferenc-a-sorkatonasagrol-nem-ordogtol-valo-dolog-szamos-elonye-van>.

58 Fahrländer, „Kroatien kehrte...”

növekedéséhez vezethet az Európai Unióéval szemben). A sorkatonaság kérdése ezzel összefüggésben erős társadalmi és etnopolitikai dimenzióval is rendelkezik: a kisebbségek bevonása, a diaszpórák helyzete, valamint a kettős állampolgárság kérdése politikai dilemmákat vet fel.

Magyarország számára ezért a legfrissebb fejlemények fényében sem elsősorban egy Horvátország és Szerbia közötti esetleges katonai eszkaláció, hanem a határon túli magyar közösségek – különösen a kettős állampolgársággal rendelkező fiatalok – helyzete, valamint a regionális szövetségi struktúrák átrendeződése jelent stratégiai kihívást.

**MAGYAR
KÜLTÜGYI
INTÉZET**